

РЕЦЕНЗИЯ

от **Валентина Ангелова Драмалиева**, доктор по философия, професор в секция „Философия и етика“ на катедра „Политическа икономика“, ОИФ, УНСС, член на научно жури, утвърдено от Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ със заповед № РД 38-397 от 17.06.2018

ОТНОСНО: провеждане на конкурс за доцент по професионално направление **2.3. Философия (Етика)**, обявен в ДВ бр. 44/29.05.2018 г. и Протокол № 12 от 12.06.2018 на ФС на Философски факултет на СУ

Единствен кандидат за посочения конкурс е **Петър Христов Горанов**, доктор по философия, главен асистент в катедра „Логика, етика и естетика“, Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Постъпилите материали за конкурса получих в папка – копия на хартия, които ми бяха дадени на първото заседание на научното жури (25.09.2018), когато бях ангажирана да изготвя рецензия за трудовете на участника в конкурса за доцент.

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на предоставените от кандидата публикации, документи и всички необходими справки, както и на личните ми колегиални впечатления за професионалното му развитие, придобити от участия в различни научни форуми.

Рецензията включва 6 части: 1) Кратки биографични данни за кандидата; 2) Общо описание на представените материали от кандидата; 3) Оценка на учебно-преподавателска дейност на кандидата; 4) Оценка на научно-изследователската дейност на кандидата; 5) Препоръки към бъдещата работа на кандидата; 6) Заключение – цялостна оценка за участието на кандидата в конкурса.

1) Кратки биографични данни за кандидата

Петър Горанов е роден на 02.09.1961 г. От четири години (2014) той е доктор по философия с диплома от СУ „Св. Кл. Охридски“ по професионалното направление 2.3.Философия (Етика). Темата на дисертационния му труд е „Микрологични аспекти на субекта в една етика на желанието. Естетизации и микроидеологизации.“

Преди това е придобил магистърска степен по философия, както и втора специалност по история от СУ „Св. Кл. Охридски“. Това се е случило през 1990 г., както пише в автобиографията, или през 1988 г., както пише в дипломата за висше образование.

Кандидатът заема академичната длъжност главен асистент в катедра „Логика, етика и естетика“ от 2005 или от 2008 - и двете години са посочени в професионалната му автобиография. Той е започнал академичната си кариера в същата катедра през 1989г. и последователно е бил асистент, старши асистент и главен асистент, като междуременно е защитил и докторска титла.

2) Общо описание на представените материали от кандидата

Петър Горанов участва в конкурса за доцент по професионално направление 2.3. Философия (Етика) с общо седем публикации, които той самият е определил като: *монографии* - две, *научни студии и статии* – пет. Авторът е отделил посочените седем произведения в *Списък на публикациите, представени за конкурс за доцент*.

Монографиите са:

- (2018) Назад. Дефанзивни есета за организация на движението: Аз-ът в линии на отстъпление. С.: УИ „Св. Кл. Охридски“ (325 с.);
- (2012) Нищо особено. Етически предела и микроидеологии (съзерцателни есета). С.: ИК „КХ – Критика и Хуманизъм“ (264 с.).

От *научните студии и статии*, две са студии, издадени в сборници на УИ:

- (2018) За доброто и добрия живот, както и за т.нар. „добро общество“ (стъпки в етиката) (22 с.);
- (2018) Тяло, желание, регрес. Назад, непременно, назад. (39 с.).

Има и три статии - едната в научно списание (2010) „Игра на личност. Упражнение по демитологизация на един безспорен мит“, а двете - в сборници: (2015) „Еротичното – инфантилизъм в завидно добра форма“; (2007) „Толерантността – опит за преодоляване на характера“, като последната е издадена на френски език от българско издателство и няма публикация на български език.

За мен остава открит въпросът: тъй като три от произведенията, посочени за конкурса, са издадени преди 2014 г., когато кандидатът е станал доктор по философия, дали те не се били посочени и във връзка със защитата на докторската му дисертация. Подобно дублиране би нарушило добрата академична практика по отношение на

хабилитационните и дисертационните трудове и академичното израстване. Надявам се, че това не е така, но кандидатът все пак трябваше да го уточни изрично с уговорката, че тези трудове не са били посочвани преди. Така изобщо нямаше да се породят съмнения.

Освен научните трудове, с които участва в конкурса за доцент, П. Горанов е предоставил и *Пълен списък с публикации*, който включва: *монографии* – две; *статии в научно списание* – петнадесет; *учебник/учебно помагало* – четири за средното училище в съавторство. И тук се налага уточнение - не всички от посочените статии са публикувани в научни списания, а осем от тях, като останалите седем са в сборници.

Кандидатът е приложил още един *Списък на публикации, конференции, проекти и научни ръководства, генериран по системата „Авторите“* на СУ. Там той е посочил: *дисертация д-р* – една; *доклад на конференция* – девет; *книга* – една; *научен проект* – четири; *редактор* – пет неререферирани издания и две реферирани; *статия в научно списание* – седем; *статия в сборник (на конференция и др.)* – седем; *учебник /учебно помагало* – четири рецензирани учебници и помагала за средното училище в съавторство.

Прави недобро впечатление това, че в различните списъци, където кандидатът е посочил научните си публикации, има известни разминавания по отношение броя и жанровата определеност на тези трудове. Освен това публикациите дори не са описани еднотипно в различните списъци и не са хронологично подредени, което затруднява сравняването и анализа. Неточностите изглеждат само формални, но те се отразяват на цялостното възприемане на дейността на автора. Приемам тези пропуски като проява на нехайство, а не като неуважение към позицията, за която кандидатства.

Кандидатът е депозирал и *АВТОРСКА СПРАВКА за приносите на д-р Петър Горанов, представени за конкурса за доцент по професионално направление 2.3. Философия (Етика)*. На пет страници той е посочил някои основни идеи на всяка от публикациите си – две монографии, две студии и три статии, но не е открил ясно научните приноси в тях. Това е сериозен пропуск, защото самооценката на кандидата е от значение за всеки научен конкурс. В тази справка авторът определя последната си книга - (2018) „Назад. Дефанзивни есета за организация на движението: Аз-ът в линии на отстъпление“ не само като монография, но и като хабилитационен труд, което е важно уточнение.

Кандидатът участва в конкурса и със *Списък на цитиранията*, който добросъвестно е посочил и описал в три раздела – 1) цитирания, установени от автора

по традиционен начин; 2) индексирани публикации; 3) публикации, отразени в библиотечните каталози на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и на Университетската библиотека „Св. Кл. Охридски“.

Освен посочените списъци на публикациите П. Горанов е предоставил и хартиени копия на публикациите, с които участва в конкурса, и така е осигурил достъп до тях и възможност да бъдат оценени.

Кандидатът е събрал и подредил в папки и копията на всички други документи, които се изискват за конкурса, както те са описани в *Заявление до Ректора на СУ*, а именно: автобиография; диплома за висше образование; диплома за научна степен доктор; документ за академичната длъжност главен асистент; удостоверение за трудов стаж по специалността – двадесет и девет години, два месеца и пет дни; списък на публикациите: (1) на всички публикации, (2) на публикациите за участие в конкурса, (3) на публикации, конференции, научни ръководства по системата „Авторите“ за работещите в СУ; авторска справка за приносния характер на трудовете; справка за цитиранията; медицинско свидетелство; свидетелство за съдимост; комплект копия на научните трудове, с които участва в конкурса; копие от обявата за конкурса в ДВ. Предоставените документи са подписани от кандидата.

За рецензията си се запознах с всички посочени материали.

3) Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

Петър Горанов е натрупал богат практически опит в преподаването - вече почти пълни тридесет години, като цялата си академична кариера той е изградил в една и съща катедра – „Логика, етика и естетика“ на Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Очевидно той се вписва много добре в тази академична среда.

Учебно-преподавателската дейност на кандидата заема важно място в цялостната му работа. Той самият се определя като преподавател по „Етика“, „История на етиката“ и „Руска философия (19 – 20 в.)“ във Философски факултет на СУ.

Петър Горанов преподава в бакалавърска степен на обучение на Философски факултет – редовно и задочно, а дисциплините са с различен хорариум. Понастоящем той е титуляр на самостоятелен курс „Етика“ в спец. „Културология“, като същевременно води и семинарите по тази дисциплина. Освен това води семинари по „Етика“ (спец. „Психология“ и „История и философия“), „Обща и професионална етика“ (спец. „Педагогика“ и „Социални дейности“), „Морал, общуване, комуникация“.

Петър Горанов преподава и в магистърска степен на обучение на Философски факултет – води семинарите по дисциплината „Постмодерна етика“ на специалността „Виртуална култура“.

Учебната работа на Петър Горанов включва и участието му като експерт в подготвителните курсове, изготвянето на тестови материали и оценката на резултатите от изпита в предварителния кръг и в лятната кандидатстудентска кампания за прием в специалността „Философия“ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Допреди десет години (2003 – 2008) гл.ас. Горанов е бил също и хоноруван лектор в НБУ, като е водил в съавторство дисциплините „История на европейските нрави“, „География на културата“, „Играещият човек и театралността в културата“.

Преподавателската работа на кандидата е обвързана с научно-изследователското поле, което го интересува професионално, както и с множество участия в семинари, конференции. Заедно с това дейността му се характеризира с непрекъснато търсене на нови и модерни форми за подобряване на учебно-преподавателската работа и общуването със студентите, което се цени в една хабилитация.

Надявам се, че и като доцент Петър Горанов ще продължи да разработва и представя нови, интересни и предизвикателни курсове за бакалаври и магистри, както досега, но заедно с това ще работи и с докторанти.

4) Оценка на научно-изследователската дейност на кандидата

Научно-изследователската дейност е много важна част от цялостното представяне на кандидата в конкурса. Самият той е определил областите на професионалния си интерес така: *етос; нрави; историческо преместване; игра – философия и идеология; морфология на културите / изоморфизъм и едновременност; Изток и Запад; етика на желанието; философия на историята; антропология и утопия; общества на контрола.*

Преценката ми за научно-изследователската дейност на кандидата включва шест критерия, на които ще се спра накратко.

4.1. Научни изследвания

Научните изследвания, с които П. Горанов участва в конкурса за доцент, са монографии, студии и статии, които добре показват неговия специфичен философски стил при осмислянето на значими проблеми за човека и обществото, както и противоречията, свързани с развитието им, показано в разнообразни контексти. Така

съмнението, критичността, иронията и самоиронията съвсем очаквано се концентрират в полето на философията на морала. Но заедно с това те водят и към общо осмисляне на културата, където естетическото присъства неизменно в различни измерения – не само като философия на изкуството.

И това не е случайно - идеята, че етиката и естетиката не се отличават принципно, е водеща за разбиранията на Петър Горанов. Нещо повече – съзерцателните есета „Нищо особено“ завършват със заключението на автора, че е важно не да бъде размигната границата между етика и естетика, важно е такава да липсва. А в последната си книга „Назад“ авторът формулира като „всекидневна етическа задача“ това животът да бъде „разхубавяван в поносими форми и размери, а не поправян с редица съмнителни нормативни, пазарни, военно-промишлени и др. средства и форми на възпроизводство на човешката алчност и разточителство, както и на човешката склонност към излишни потребности“. Именно това според него е в основата на „живеенето-добре“.

В интерес на истината трябва да уточня, че и двете монографии, с които кандидатът участва в конкурса, всъщност са сборници с философски есета, което е видно и от заглавията им - (2018) „Назад. Дефанзивни есета за организация на движението: Аз-ът в линии на отстъпление“ и (2012) „Нищо особено. Етически предели и микроидеологии (съзерцателни есета)“. Тъй като обичам есеистиката, а и много философи я ценят и ползват като начин на изразяване, съм склонна да приема едно по-широко тълкуване за тези книги като монографии, щом се налага.

Съдържанието на посочените две произведения показва, че в тях са събрани и доразвити различни идеи, които авторът е достигал през годините и представял в други свои публикации, както и че есеистиката е предпочитаният от него начин на изразяване. Въпреки че представляват сборници от есета, всяка от тези книги се възприема като единно цяло, защото текстът е добре структуриран и подреден. Графично това се подпомага и от присъствието на разширено *Съдържание*, което „оповестява“ структурата и помага да се разбере логиката на изложението, както и да се проследи как са аргументирани определени тези.

Намирам за сериозен пропуск това, че кандидатът не е осигурил научна редакция и рецензия на произведенията си преди отпечатването, а е разчитал само на авторитета на издателствата, които са публикували текстовете му. Това обикновено не се практикува при издаването на монографии днес – особено от нехабилитирани автори.

Смятам за пропуск и това, че кандидатът не е приложил списък на използваната и цитирана литература в края на монографиите си, а само в бележки под линия.

Заглавията на всички произведения на кандидата са интригуващи и предизвикателни. Такова е и съдържанието им. Петър Горанов е несъмнен майстор на философските есета. Именно чрез тях се подлагат на съмнение утвърдени понятия, преосмислят се клишетата, изковават се нови понятия, дискретно се разсейват главни и допълнителни значения на думите, преодолява се езиковата инерция, демитологизират се безспорни митове, митологията се използва с философско предназначение, налага се метафоричен език, очевидното се минимизира, взимат се „назаем“ принципи от квантовата теория, духовното се разпростира в силови линии и напрежение. Кандидатът демонстрира добро познаване и боравене с митологичната, философската и етическата терминология, следи и владее значимите автори, школи и направления, но заедно с това винаги сочи своите възгледи и мнение, които защитава разпалено.

В произведенията на д-р Горанов се анализират и преосмислят такива „безспорни“ понятия като: *прогрес* и *регрес*; *ценности* и *блага*; *живот* и *живеене*; *желание* и *потребност*; *човек*, *личност* и *общество*; *идеята за живота* и *постоянното присъствие на големия живот*; *добро* и *добродетели*; *добър живот* и *добро общество*; *добър човек* и *добро общество*; *ценност*, *тяло*, *желание*, *еротично*, *толерантност*, *изкуство*, *религия*, *наука*, *идеология*, *глобализация*...

Д-р Горанов подхожда с критично съмнение към: „назидателните легитимни форми на големия смисъл“; „натрапчивия и повсеместен тормоз на нормите и дълга, настанили се трайно в тъканта на човешките копнежи“; „илюзията за безкрайните възможности на човешкото създание да твори и създава нови неща“; „края на историята“; „принципното и систематично надценяване на микро-то и минимизацията във всички феномени“; „упорития навик за издребняване наедро“; „волята за минимизиране“; „склонността към оплоскостяване“.

Заедно с това в неговите есета се изковават и използват нови понятия и смисли като: „напредването-прогрес“, „назадването-регрес“, „живеенето-добре“, „микро-логия (микро-теория)“, „микро-идеология“, „микро-филия“, „микро-анализ“, „микро-фашизъм“, „етически минимализъм“, „еротизиращ инфантилизъм“, „прогресът като придвижване на нахалството на запад от Рая“, „отстъпването на субекта със стъпки напред, а не назад“, „отказването с лице, а не с гръб“, „доброто като коефициент на постоянство, определящ скоростта на пълзене на склерозата върху кръвоносната

система на навика“, „доброто общество като разширено издание на играещия елит“, „културата като импрегниране и уплътняване на пространството около краен брой тела чрез систематични действия за запазване и разширяване на благополучието“, „еротичното като инфантилизъм в завидно добра форма“, „микро-фашизмът в съществуването на всеки индивид“, „еротичното композиране на желанията по метафизичната повърхност на индивида, по неговата микро-идеологическа обвивка“, „толерантността като опит за преодоляване на характера и като остатъчна склонност от потенциала на характера за реализация на търпението, както и като допълнителна теория за отношенията“.

Изразявам общото си позитивно впечатление от публикациите. Всяка от тях поставя дълбоко осмислен и интересен проблем, изложен предизвикателно от автора.

Все пак трябва да кажа, че за мен най-голям интерес предизвиква последната книга - (2018) „Назад. Дефанзивни есета за организация на движението: Аз-ът в линии на отстъпление“. Там авторът развива своята представа за регреса като специфична форма на отстъпление, а не като разпад, разложение, отиване на по-долно ниво или буквално отстъпване в миналото. Това обновено - диахронно и синхронно - понятие за регрес е търсеното избавление от проблемите, които пораждат днешната глобализация и повсеместният мираж за прогреса като напредване. Затова регресът е търсен преднамерено - предизвикан и дори култивиран. Според автора именно регресивните тактики могат да са възможен изход както от неистовото надценяване на пазара, така и от разюздаността на волята за придобиване.

Лично аз не съм убедена, че това би могло да е адекватен изход от етическата неприемливост на днешната реалност. Но темата е интересна и предизвикателна и и е съвсем разбираемо, че авторът се е заел да я разисква. Лекотата и категоричността, с които той подрежда идеите си, не означават, че те винаги са достатъчно аргументирани. Често се разчита и на емоционалното внушение, постижимо именно чрез есеистиката.

Заглавията на публикациите дават добра представа за научните търсения на автора в последните години. Приемам, че те са в унисон с преподавателската му работа. Същевременно те са интересни не само за студентите и специалистите по философия, но и за по-широка аудитория – всички, които са изкушени от философското питане.

Смятам, че конкурсът за доцент е напълно обоснован в този контекст, защото ще зададе нова перспектива в творчеството на Петър Горанов и ще подпомогне по-нататъшното му академично развитие.

4.2. Съставителство и редакторска дейност

Тези научни дейности също имат значимо място при осмислянето на цялостната научна дейност на гл.ас. д-р Петър Горанов. В *Професионалната автобиография* той е посочил, че е научен редактор на пет издания, а в системата „Авторите“ на СУ – на седем. Там той е уточнил и това, че е научен редактор на пет издания, които са неререферирани, както и на две реферирани издания. Прави ми впечатление обаче, че неререферираните са издадени от авторитетни издателства – УИ „Св. Кл. Охридски“, „Критика и хуманизъм“, „Пенсофт“, докато за реферираните изобщо не са посочени издателства, което е недопустим пропуск при представянето на всяка научна публикация.

4.3. Научни цитирания

Кандидатът участва в конкурса и със списък на цитиранията на научните си публикации, които е представил в официално *Уверение*, заверено от Университетската библиотека „Св. Кл. Охридски“, съдържащо три раздела. Първият раздел сочи десет цитирания, установени от автора по традиционен начин. Вторият раздел показва индексирани публикации на автора: по ЮНОН РАН – две; по СЕЕОЛ – четири. Третият раздел посочва публикациите на кандидата, които са отразени в библиотечните каталози на: Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – седемнадесет; Университетска библиотека „Св. Кл. Охридски“ – десет.

Горното показва, че д-р П. Горанов е разпознаваем автор в тези научни области. Сигурна съм, че наличието на още повече индексирани публикации ще доведе и до повече индексирани цитирания в бъдеще.

4.4. Научни конференции

В представените справки кандидатът не е описал ясно и точно участията си в научни конференции, което затруднява тяхното преброяване и осмисляне. В *Авторите* той е представил списък с девет участия с доклади на конференции за времето 2004 - 2014 г., което би трябвало да означава, че през последните четири години няма такива участия, а това едва ли е така. Посочил е също и седем статии в сборници на конференции, като някои се дублират тематично с предишните.

Същевременно в *Професионалната автобиография* кандидатът е заявил общо двадесет и шест участия в научноизследователски проекти и конференции, които не са описани еднотипно и ясно, не са номерирани и дори не са подредени хронологично,

което води до пълното им смесване. Така или иначе - докладите на конференции са около седемнадесет, а останалите прояви са проекти и участия в медиите.

За сметка на това пък темите на докладите изглеждат интересни и предизвикателни. Заглавията показват вечни проблеми на етиката и актуални проблеми на съвременното през призмата на философското им осмисляне.

Смятам, че посочените участия на кандидата в научни конференции говорят за творческа активност и трябва да бъдат оценени по достойнство, но в същото време и малко ред няма да им навреди, а напротив – ще ги открои. Сигурна съм, че добрата подредба би се отразила позитивно и на автора.

4.5. Научни проекти

Научната дейност на гл.ас. д-р Горанов включва и участието му като член в четири проекта, описани в *Авторите* – „Маркс след марксизмите“ (2017), „Тялото: вариации, спекулации, доктрини“ (2016), „Еротичното и философската рефлексия“ (2012), „Театър на мисълта: от публика според жанр към публика за процес на конструиране на смисъл“ (2011). Към тях може да се добави и проектът „Човешките права в училище“ (2004/05), който е посочен в *Професионалната автобиография*.

П. Горанов е участвал като експерт както на областния, така и на националния етап на олимпиадата по философия за средното училище в годините 2002 - 2016. Той е бил също и член на Комисията за изработването на задачи за Държавен зрелостен изпит - цикъл философия (2011 – 2012), както и член на Комисията за експертна оценка на задачите за Държавен зрелостен изпит по философия (2013).

Експертната дейност на д-р Горанов очевидно се цени високо в средното образование. Методичната помощ, която оказва при участието си в различни проекти, показва също, че научните му интереси и занимания имат и приложен аспект.

Заслужава внимание и това, че Петър Горанов участва в радиопрограми и интервюта. Могат да се посочат участията му в БНР – програма „Хоризонт“ и „Христо Ботев“ (2013 – 2014) с цел представяне на книги, както и участието му с интервю и радио-лекция на тема „Парите – символика и реализъм“ в тематичния кръг „Радио – енциклопедия“ към програма „Хр. Ботев“ на БНР (2018).

4.6. Членство в научни организации

Д-р Горанов е член на управителния съвет на Философска фондация „Минерва“. Кандидатът не е посочил участието си в други научни организации.

5) Препоръки към бъдещата дейност на кандидата

В рамките на доброто колегиално отношение ще отправя няколко препоръки към бъдещата работа на д-р Петър Горанов:

- Да бъде по-прецизен както в организирането, така и в подреждането на научната си продукция, като при това:
 - търси научно рецензиране при издаването на книгите си;
 - използва единна система за описване на реферираната литература;
 - прилага пълен списък с използваната или реферирана литература в края на всичките си научни произведения, а не само в бележките под линия;
 - описва и подрежда собствените си произведения;
 - уточнява и унифицира жанровете;
- Да реализира публикации и в чужбина;
- Да обвърже в по-голяма степен научните си публикации с темите, които засяга в лекционните си курсове;
- Да създаде учебна литература не само за ученици, но и за студенти;
- Да бъде не само член, но и ръководител на научни проекти;
- Да работи не само с бакалаври и магистри, но и с докторанти;
- Да продължава да търси нови теми и нови форми за изява, с които да предизвиква мисленето не само на студентите, но и на по-широка аудитория.

б) Заключение – цялостна оценка за участието на кандидата в конкурса

От приложените справки, документи и личните ми впечатления се убедих, че кандидатът има достатъчно професионален стаж, опит и квалификация, а също така - че притежава компетентност, както и необходимите качества, за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Същевременно, както е видно от рецензията, имам бележки по почти всички критерии, които използвах, за да анализирам цялостната научно-преподавателска дейност на гл. ас. д-р Петър Горанов. Въпреки направените възражения, питания, уговорки и препоръки мисля, че тази кандидатура може да бъде подкрепена.

Смятам, че учебно-преподавателската работа на кандидата е на необходимото равнище и съответства на изискванията за доцент. Оценявам положително и научно-изследователската му работа - посочените трудове за участие в конкурса за доцент са оригинални и представят важни философски и етически проблеми на достъпен език.

Казаното до тук ми дава основание да заключа, че гл. ас. д-р Петър Горанов отговаря на основните изисквания в конкурса за доцент, а също - че цялостната му учебно-преподавателска и научно-изследователска работа може да се оцени положително по критериите за академичната длъжност „доцент“. Затова гласувам „за“ той да бъде избран за доцент по професионално направление 2.3. Философия (Етика) в катедра „Логика, етика и естетика“, Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

28. 10. 2018

София

Подпис:

проф. д-р В. Драмалиева